

DIARI
INDEPENDENT,
CATALÀ,
COMARCAL I
DEMOCRÀTIC

Alt Empordà
Baix Empordà
Garrotxa
Gironès
Pla de l'Estany
Ripollès
Selva

Dijous, 25

Abril del 2024

1,70€

ANY XLIX. NÚM. 16789 - AVUI
ANY XLVI. NÚM. 15659 - EL PUNT

ENTREVISTA A Claudio Grande Plana 12

Cap de l'oposició a Llançà per Alternativa per Llançà (AxL)
per Joan Trillas Torrents

**"El govern de Junts i PSC està
fent una política continuista"**

TRIBUNA

Plana 6

**Suïcidi juvenil o
assassinat premeditat
de les tecnològiques**

Sònia Cebrian. Periodista

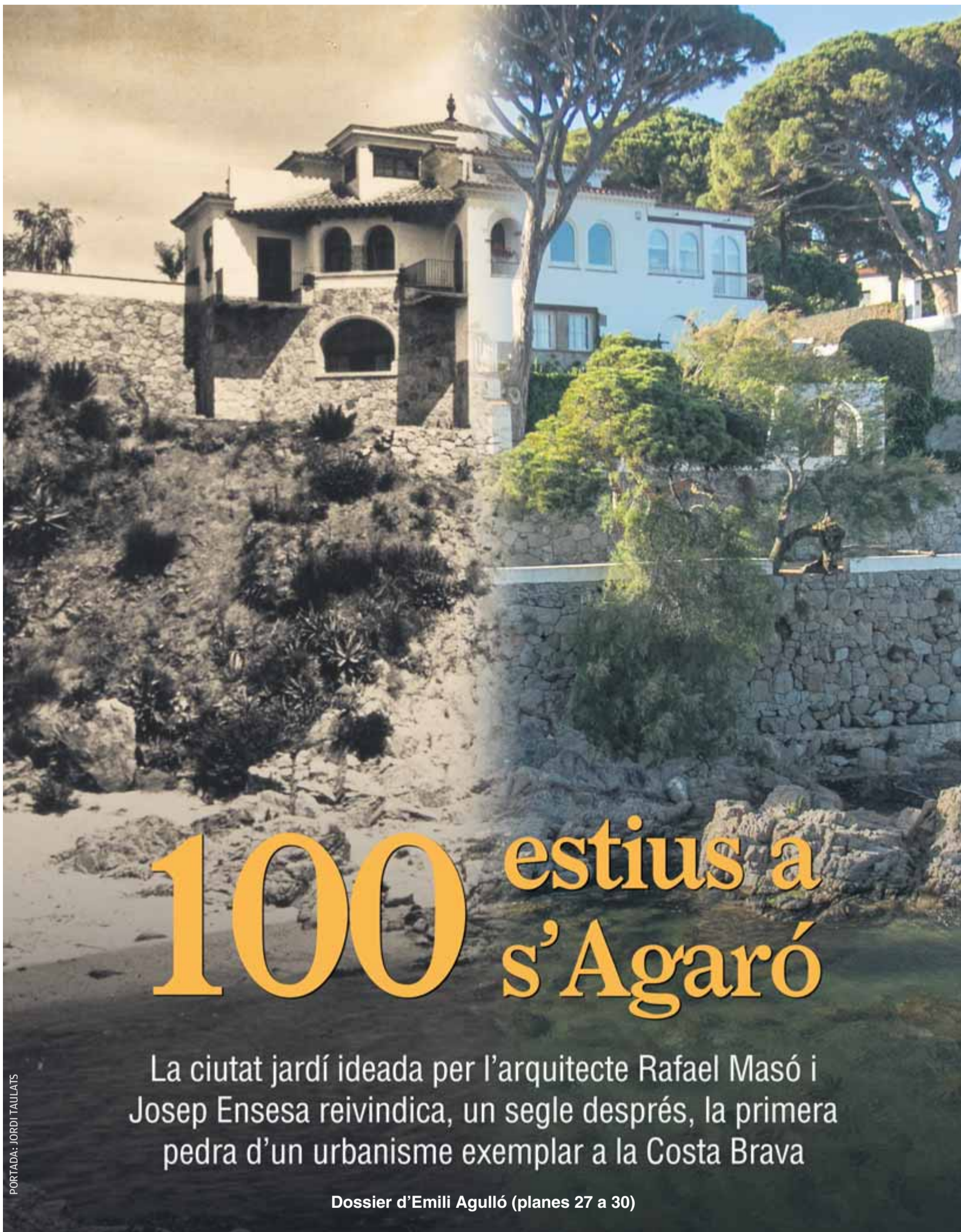

MIRADES

Plana 8

**Un any de mirades
gironines**

Jordi Grau. Periodista

100 estius a s'Agaró

La ciutat jardí ideada per l'arquitecte Rafael Masó i
Josep Ensesa reivindica, un segle després, la primera
pedra d'un urbanisme exemplar a la Costa Brava

Dossier d'Emili Agulló (planes 27 a 30)

PORTADA: JORDI TAULATS

Plana 16

**Sánchez sospesa
si renuncia**

Ho anuncia després de l'acusació contra la
seva dona per tràfic d'influències

Plana 9

**Un únic domini a
La Molina i Masella**

Les dues estacions d'esquí estudien la gestió
comuna i la integració dels treballadors

L'ESPORTIU

Gabe York.
Base del Bàsquet Girona

**"Vull crear
impacte a
l'ACB i estar-hi
uns anys"**

S'Agaró, un referent centenari

■ La ciutat jardí impulsada pel promotor Josep Ensesa i l'arquitecte Rafael Masó va arrencar el 1924

■ El model, noucentista, va resistir el franquisme amb pocs canvis i es va acabar de protegir en democràcia

■ Un segle després i havent posat la Costa Brava al mapa turístic, se'n reivindica la qualitat sense excessos

Emili Agulló Planellas

S'Agaró

El conjunt urbanístic de s'Agaró, paradigma de ciutat jardí noucentista i destinació icònica per a l'estiu a la Costa Brava, arriba aquest any al centenari. El juliol del 1924, l'industrial gironí Josep Ensesa Gubert hi estrenava el primer xalet, dissenyat per l'arquitecte Rafael Masó, Senya Blanca. Construït per al seu gaudi però també com una mena d'habitatge pilot de tot un conjunt que naixia de manera força atzarosa, però forjat a còpia d'una combinació d'idees visionàries que van situar la urbanització al pic de l'excel·lència. Un segle després, l'historiador de l'art Jordi Falgàs i el periodista i escriptor Sebastià Roig han fet l'esforç de repassar-ne la història i centenars d'anècdotes, fotografies i documents que han resumit en el llibre *S'Agaró 1924-2024. Arquitectura, cultura, turisme i glamour a la Costa Brava*. És una de les primeres iniciatives de l'associació S'Agaró 100, que encapçalen tres nets del promotor, però cosins de tres branques: Virginia Ensesa i Xavier i Lluís Sibils Ensesa.

L'embrió del projecte arrenca amb l'adquisició d'uns terrenys per part del pare d'Ensesa Gubert, Josep Ensesa Pujadas, l'agost del 1916, per 11.700 pessetes. Consta així als registres de la propietat, però la tradició oral ha consolidat que l'operació notarial era una manera de saldar un deute contret per part de l'anterior propietari del paratge, un guixolenc. Pertanyien al terme de Castell d'Aro, i era una zona verge i més aviat erma en comparació amb els conreus i hortes fèrtils que s'estenien per la resta de planes interiors de la Vall d'Aro. En assabentar-se de la notícia, l'arquitecte Rafael Masó, que ja havia fet altres projectes per a la família, va llançar la idea de la "colònia jardí" d'esbarjo. Però semblava una proposta encara massa arriscada.

L'èxit dels banys de Sant Pol

No va ser fins que el fill, Ensesa Gubert, va començar a explotar les cases de bany de la platja veïna de Sant Pol el 1920, que va veure que el turisme en aquell racó de litoral podia ser tot un filó. L'arquitecte va dibuixar diversos avantprojectes, d'entre 18 i 40 xalets, a més d'un hotel, zones verdes i esportives, i fins i tot una església. I Ensesa va agafar el compromís-juguesca que el seu pare havia fet anys enrere, amb l'oferta de cedir el sol a qui s'atrevisís a aixecar-hi la primera casa habitable.

Amb Senya Blanca, aquell pri-

Vista aèria general del que es coneix com a s'Agaró Vell, la urbanització embrionària traçada sobre els plànols per l'arquitecte gironí Rafael Masó, tot i que amb reformes, com ara l'hostal de la Gavina o el camí de ronda, introduïdes progressivament per Francesc Folguera ■ JORDI PUIG / S'AGARÓ 100

mer xalet pilot, Masó va espremer i condensar diverses solucions arquitectòniques. Pareds blanques, combinades amb murs de pedra autòctona i altres materials de quilòmetre zero: ceràmica policromada de la Bisbal, columnes de terrissa negra de Quart i llindes, reixes, arcs i peces que l'arquitecte sabia on adquirir i rescatar en velles masies de l'Empordà.

L'estil, segons els autors del llibre històric, Falgàs i Roig, es podria definir com a noucentisme adaptat al paisatge gironí i amb tocs italianitzants. S'adeia amb els cànons ideals que agradaven a la burgesia catalana del moment, i servia alhora com a mostrar perquè inversors futurs triessin materials, formes i els futurs xalets i jardins encaixessin amb gustos i necessitats.

Al voltant, se succeïrien altres edificacions que majoritàriament van adquirir gironins, empresaris o el mateix Masó. Però cap als anys trenta van començar a atraure pú-

blic de la regió de Barcelona, amb la progressiva motorització i millora de carreteres, com ara el polític i expresident de la Diputació de Barcelona Joan Maluquer, l'economista Pere Gual Villalbí –president de la Patronal Foment del Treball Nacional– o bé industrials –l'igualadí Bartomeu Puiggròs o el sabadellenc Manel Gorina.

Els hereus del planejament

Arran de la mort de Masó, el 1935, el seu deixeble Francesc Folguera va assumir el repte de mantenir els preceptes estètics en les edificacions, recollides en una normativa que els futurs propietaris van haver d'acatar fins als anys setanta. A més de tirar endavant el projecte del camí de ronda –segurament la petja més notable de la seva aportació– i les bases de l'actual hostal de la Gavina, també va dissenyar l'església de Nostra Senyora de l'Espe-

Del petit al gran hostal de la Gavina

La marca s'Agaró no hauria transcendit sense l'impuls paral·lel de l'Hostal de la Gavina, una obra posterior que no va obrir portes fins al 1932, en ple hivern, i que Ensesa va fer mans i mànigues per mantenir actiu sempre tot l'any, com a pioner també de la voluntat de desestacionalització del turisme i l'activitat a la zona. El projecte original de Masó preveia la construcció d'un gran hotel, idea desestimada més tard, però l'hostal inicial, aprofitant la reforma i fusió de dos xalets que no havien trobat comprador, era un recurs més per donar a conèixer la zona i dinamitzar-la. De seguida va quedar petit, i el recurs va ser adquirir el proper hotel Monumental, que van rebatejar com a hotel de la Platja i va funcionar com a extensió de la Gavina fins a la seva ampliació, a la dècada dels cinquanta.

El successor de Masó en l'urbanisme i disseny d'obres, Folguera, va assumir el projecte del gran hostal, que el 1954 va ser el primer allotjament català a rebre la categoria de cinc estrelles i gran luxe, que ja mai més ha abandonat. Era l'inici de l'era del glamour, sobretot entre els cinquanta i els setanta, en què va assolir l'estructura actual de 53 habitacions i 21 suites exclusives, decorades amb antiguitats i peces de mobiliari úniques. Es va adherir al grup The Leading Hotels of the World, que el 2011 va distingir l'establiment com l'únic de l'associació que encara és en mans de la família fundadora i independent de grans cadenes. ■

Passa a la plana següent

A dalt, el mateix tram del litoral, aquest 2024 i en la dècada dels trenta, abans de la construcció del camí de ronda a mitjans del segle XX. A baix, la visita guiada a la 'loggia' de Senya Blanca, durant la trobada anual del Col·legi d'Arquitectes de Girona, i un dels plànols originals del projecte de Rafael Masó, el 1921 ■ QUIM PUIG / FOTO MUR - ARXIU MUNICIPAL SFG / NURI BUSQUETS / ARXIU COAC

Ve de la plana anterior

rança i la reconeguda *loggia* –la gran porxada d'arcs de mig punt– al jardí de Senya Blanca.

La urbanització, paral·lelament, anava creixent però amb mesura. Fins i tot l'estètica dels projectes nous –incloent-hi reformes o l'enderroc d'alguns dels primers xalets per construir-ne de nous– s'havien d'adaptar al codi de disseny de les construccions originals de Masó o les abordades ja fins als decessos de Folguera (1960) i el seu darrer repleu, el lleidatà Adolf Florensa (1968).

En aquest moment, enfilant la dècada dels setanta, algunes de les noves construccions es van alliberar de la cotilla estètica tardonoucentista. Francesc Mitjans –autor del projecte del Camp Nou– va assumir obres i reformes inacabades per Florensa, i posteriorment arribarien obres de noms i estils més contemporanis com ara el barceloní Josep Antoni Coderch o el guixolenc Lluís Sibils i Palau –casat amb una de les filles del promotor, Anna Ensesa.

La "incògnita" de Pla, esvaïda

En la llarga llista de noms il·lustres que han passat per la destinació, n'hi ha de clients esporàdics, però també d'altres que se'n van acabar fent fidels. De la primera categoria, no caldria recordar la llista d'actors, però també artistes, polítics o esportistes. I de la segona, destaca-

rien dos gironins universals, Salvador Dalí, amic d'Ensesa des que l'industrial va adquirir a Figueres una de les seves obres a les acaballes de l'adolescència, o Josep Pla, hoste adepte els darrers hiverns de la seva vellesa, i abonat a l'habitació 113, o la 114, si l'altra estava ocupada a l'hostal de la Gavina.

Pla havia qualificat d'"incògnita" el projecte de s'Agaró als anys vint, però l'industrial el va convidar a visitar-lo i amb els anys, a més, l'escriptor s'hi va implicar a fons com a *ambaixador* i col·laborador de la revista anual. Ja en ple desenvolupisme turístic, l'escriptor lamentava que l'esperit de s'Agaró no s'hagués estès a la resta del litoral de la Costa Brava, "destruït totalment per la voracitat abjecta, pel mal gust infame" i amb pocs guanys per als seus pobladors autòctons.

Blindatge urbanístic

Arribats a l'actualitat, el s'Agaró d'avui aplega 172 parcel·les, amb els dos establiments turístics –l'hostal de la Gavina dels quatre germans Ensesa Viñas i el S'Agaró hotel, dels Sibils Ensesa–. L'entitat urbanística de conservació (Eucsa), que tres generacions després els descendents encara gestionen, ha vetllat per la protecció del conjunt i recorregut a totes les vies administratives, com ara aconseguint la declaració de bé cultural d'interès nacional per part de la Generalitat (vigent des del 1996), o bé la llarguíssima tramitació del pla especial de protecció de s'Agaró Vell,

Exposició divulgativa al Palau Robert de Barcelona i més actes

A més de l'edició del llibre, els promotors del centenari han trobat la complicitat de la Generalitat, la Diputació de Girona i el consistori per organitzar una exposició commemorativa, que condensa la història i s'instal·larà al Palau Robert de Barcelona entre el 20 de juny i el 29 de setembre. Posteriorment, serà itinerant i ja tenen confirmat que a la tardor es podrà visitar a la Casa de Cultura de Girona. Però no serà l'única mostra, perquè l'Ajuntament de Platja d'Aro n'hi dedicarà una de monogràfica, centrada en el fet turístic, en paral·lel a un cicle de cinema estival, amb projeccions nocturnes de títols clàssics rodats a la Costa Brava.

Alhora, al mateix camí de ronda de la urbanització instal·laran una sèrie de panells per interpretar els orígens, el procés de disseny i els punts d'interès paisatgístic o patrimonial. El tret de sortida de la mostra i la programació d'estiu serà l'estrena d'una gran escultura de bronze, feta amb l'escaneig en 3D d'una fotografia real de Josep Ensesa i Gubert, el 25 de maig (12 h) al mirador.

Amb vista a l'estiu, l'acte central serà una festa als jardins de Senya Blanca, el divendres 26 de juliol. Les dimensions de la finca són reduïdes i l'aforament, limitat, però l'associació S'Agaró 100 ha trobat la manera de compartir la celebració amb els veïns i estiuejants, un gran castell de focs i drons la nit del 15 d'agost, punt culminant de les vacances. ■

1924

El 24 de juliol, l'industrial Josep Ensesa Gubert estrena Senya Blanca per passar-hi el primer estiu, la vigília de Sant Jaume. El projecte dissenyat amb l'arquitecte Rafael Masó comença a fer-se realitat

1932

Al gener obren portes l'hostal de la Gavina, un establiment de petit format que va créixer en capacitat i prestigi a mitjans del segle passat.

1954

S'enllesteix el tram del camí de ronda públic entre les platges de Sant Pol i sa Conca, una obra magna concebuda per Ensesa i l'arquitecte Francesc Folguera.

1996

Entra en vigor, el 5 de gener, la declaració del conjunt inicial com a BCIN.

que estava pendent des del 1985, no es va iniciar fins al 2011 i es va aprovar fa tot just dos anys.

Són instruments per preservar l'estètica del conjunt inicial, exposada altrament a enderrocs, increments d'alçades o divisions de parcel·les per encabir-hi més habitatges. De fet, des del Col·legi d'Arquitectes, la tesorera girona, Sílvia Musquera, destacava aquest valor de "les parcel·les de dimensions generoses, que envolten les edificacions i tot i la seva proximitat al mar, queden amagades", durant la trobada anual col·legial que van celebrar divendres passat a s'Agaró, coincidint amb l'efemèride.

Malgrat això, admetia Xavier Sibils, sempre es troben amb casuístiques noves, i ara els preocupa la proliferació de plaques fotovoltaïques en cobertes clàssiques de teula. La normativa les permet, però en cobertes horitzontals i pèrgoles de jardí, o, en el cas de teulades inclinades, només en annexos o edificis auxiliars. En els dos supòsits, la normativa mana que no siguin visibles ni des del carrer ni des de la façana litoral. Pel que fa als propietaris, diverses cases continuen en mans de la tercera o quarta generació. I n'hi ha d'altres, adquirides als seixanta o els setanta, que han passat als descendents. La majoria, expliquen, són de catalans o famílies d'altres zones de l'Estat, mentre que la colònia francesa se situaria al darrere. També hi ha alguns britànics i l'última dècada havien comprat diversos russos i ucraïnesos. ■

MOMENTS DIFÍCILS

Vicissituds abans, durant i passada la guerra

El projecte de s'Agaró es va forjar en temps convulsos. L'arquitecte Masó va estar empresonat mentre s'aixecava Senya Blanca, el 1923, per la repressió de Primo de Rivera. I durant la Segona República, Ensesa i Gubert, d'arrels burgeses i conservadores, va haver de sobreposar-se a l'incendi que va destruir els banys de Sant Pol la tardor del 1935.

Feia poc que havia mort Masó, i Francesc Folguera va assumir una reconstrucció conflictiva, ja que veïns i pescadors, el 1936, els retreien que ocupessin la platja. Quan el conflicte es va resoldre, amb la reobertura del restaurant al juliol, en va esclatar un de pitjor, la Guerra Civil. L'endemà van haver de tancar i el 1937 va veure els negocis expropiats, com

a allotjament i hospital de guerra per a les Brigades Internacionals. L'industrial es va exiliar a Bèlgica i Suïssa per retornar un cop acabada la guerra i confiant que l'adhesió al nou règim li permetria recuperar les propietats. Però en els arxius franquistes constaven les taques de ser "catalanista", "amic" de Companys o Francesc Macià i l'allotjament de soldats republicans al complex turístic. Això va fer que l'expedientessin com a "desafecte", però se'n va sortir i Franco va visitar diverses ocasions l'hostal. El cas és que Ensesa l'evitava i delegava en el seu fill, Josep Ensesa Montsalvatge, les atencions al dictador. ■

SITGES

Terramar, precedent avantatjat i inconclús

En el llibre del centenari de s'Agaró, els autors, Jordi Falgàs i Sebastià Roig, no obvien el paral·lelisme amb la sitgetana Terramar, l'altra ciutat jardí coetània i prèvia, dissenyada en aquell cas per Josep Maria Martino i, en aquell cas, amb l'industrial sabadellenc Francesc Armengol com a promotor. Cronològicament, va ser la pionera, i ja va celebrar el centenari al 2019, també inspirada en els models d'altres iniciatives a la Costa Brava francesa, Miami i Indianapolis. Amb

aquests referents, Armengol no va estalviar diners per fer-hi uns jardins, dissenyats per Miquel Utrillo, que són encara una altra joia del litoral català; a més del camp de golf i l'autòdrom del 1923, una infraestructura faraònica de quatre milions de pessetes de l'època que en els darrers anys s'està intentant recuperar, però que en aquell moment no va congreguar prou públic per ser rendibilitzada. En el cas de Terramar, la proximitat a Barcelona i el pas del ferrocarril cap a Tarragona va ser un actiu respecte a s'Agaró, una destinació més remota. Però el creixement de Terramar, amb el promotor arruïnat, va ser més desendregat i 105 anys després també treballen per resoldre dèficits i divulgar-ne el patrimoni. ■

PROMOCIÓ INTENSA

Estratègia comercial pionera

Ensesa organitzava autobusos setmanals, i fins i tot vaixells, des de Barcelona fins a s'Agaró. Era la millor manera de garantir-se clientela i afavorir que s'enamoresin del lloc. Però en l'estratègia comercial va tocar moltes tecles que permeten resseguir l'evolució de disciplines com ara el cartellisme —des de les il·lustracions clàssiques dels anys vint, dissenys avantguardistes dels anys de la República o l'estètica més conservadora durant la dictadura—, i descobrir que, a més d'arquitecte, el mateix Masó es va implicar en la confecció de rètols o un banderó propi per a la urbanització. L'aparell propagandístic incloïa l'edició de la *Revista de s'Agaró*, amb periodicitat anual i traduïda des del 1955 al francès o l'anglès. I no hi van faltar viatges de premsa, que van afavorir articles en mitjans internacionals, fins i tot al *Herald Tribune*, que van donar-li coneixement mundial. ■

REURBANITZACIÓ

Obres pel nou horitzó

S'Agaró 100 s'ha creat de manera independent de l'entitat de conservació per organitzar el centenari, però, mentrestant, l'Eucsa i la junta de compensació no s'aturen i ja pensen en els anys que vindran després.

En l'horitzó més immediat, Xavier Sibils avança que a la tardor de 2025 voldrien iniciar les obres de millora de carrers i instal·lacions, amb la renovació de xarxes d'abastament d'aigua, gas o telecomunicacions, i de tot l'enllumenat públic. Als carrers unificaran voreres i calçades en una mateixa plataforma anivellada.

D'acord amb els plans actuals, el calendari de les obres s'allargaria durant dos hiverns. S'aturaran a la primavera de 2026 i, després de la represa, quedarien enllestides abans de la temporada d'estiu del 2027. ■

L'industrial gironí Josep Ensesa, promotor del conjunt residencial i turístic de s'Agaró, en una imatge de la dècada dels anys trenta del segle passat ■ ARXIU FAMILIA SIBILS-ENSESA

El camí de ronda, un regal

■ L'obertura del sender litoral al voltant de s'Agaró, acabat el 1954, és un gran actiu turístic a la Costa Brava

■ Exemple d'integració entre natura i urbanisme, serà el gran fil conductor del centenari de la urbanització

■ Els hereus d'Ensesa hi sumen el valor de la "generositat" d'invertir-hi guanys i renunciar a solars edificables

Emili Agulló Planellas
S'AGARÓ

El promotor de s'Agaró, Josep Ensesa i Gubert, va voler que tota la societat pogués gaudir del conjunt amb el camí de ronda d'accés públic que du el seu nom. Són al voltant de dos quilòmetres, concebuts ja en l'època arquitectònica de Francesc Folguera i completats a cavall de les dècades del 1940 i 1950. Enclavat entre els penya-segats i els xalets de la primera línia de litoral, el sender amaga moltes de les imatges icòniques de la Costa Brava, entre les platges de Sant Pol i sa Conca, i amb l'amagada cala Pedrosa a mig camí. Els hereus d'Ensesa, des de l'associació S'Agaró 100, destaquen, "pel damunt de la idea i el bon gust, el sentiment extraordinàriament generós" del promotor.

Les obres van ser feixugues, en el context d'una postguerra amb manca de mitjans materials i mecànics. En uns terrenys poc accessibles, molts trams es van haver d'executar bàsicament pedra a pedra, amb mitjans humans. "Aquí podríem haver tingut la temptació de fer-hi blocs d'apartaments, com al passeig de Platja d'Aro, però Ensesa va pagar totes aquestes obres de la seva butxaca", recorda el seu net Lluís Sibils. "I va reservar algunes de les millors parcel·les per obrir-hi les vuit escales i accessos", afegeix la seva cosina Virgínia Ensesa.

Totes les veus coincideixen en el valor de l'itinerari. Des de la junta del Col·legi d'Arquitectes (COAC) a Girona, Sílvia Musquera defineix el sender com a "exemple de diàleg entre la natura i l'home, amb les roques i el mar, i una de les peces essencials del projecte", i resumeix algunes de les solucions que mitiguen impactes, com ara el fet que 100 anys després la "vegetació ha anat creixent dominada per l'home, amagant les edificacions darrere dels pins mediterranis, que són els grans protagonistes".

Per part del sector hotelier, Martí Sabrià, exgerent del Grup Costa Brava Centre, subratlla que és un camí de ronda "com no n'hi ha cap altre", i lamenta que no hi hagi "més s'Agarós a Empuriabrava, Roses o Llafranc", però també a la resta d'un litoral català que no es va escapar de la deriva cap als excessos urbanístics.

Un actiu turístic

L'alcalde, Maurici Jiménez, assenyala que és "la infraestructura turística que atrau més turisme al municipi", més d'un milió de persones comptades a través de les diverses càmeres intel·ligents del camí i la urbanització només entre el maig i el setembre de l'any passat. Però

un degoteig constant també en temporada baixa, i que reparteix visitants amb el municipi veí de Sant Feliu de Guíxols, que en altres èpoques havia vist amb recel que la platja de Sant Pol s'hagués rebatejat, en els mercats domèstics internacionals, com la de s'Agaró, però els comerciants i restauradors, a

l'hora de fer calaix, ja no es fixen tant en les etiquetes.

Reformes fetes i futur

El recorregut suposa un repte de manteniment per al municipi. Però la restauració del 2001 –finalista als premis de la demarcació del COAC–, que va eliminar elements afe-

A dalt, Xavier Sibils, Virgínia Ensesa i Lluís Sibils –d'esquerra a dreta–, cosins i descendents, cadascun respectivament, dels tres fills que el promotor de s'Agaró va tenir amb Josefina Montsalvatge, a prop del mirador central del camí de ronda, obra de Francesc Folguera. Dessota, vista general d'un tram de l'itinerari ■ E.A. / QUIM PUIG

gits i va mirar de fer-lo més accessible, el va deixar en bon estat. Disposa d'un tram adaptat, sense barres arquitectòniques, i recentment el consistori hi ha renovat tota la instal·lació d'enllumenat i ha repintat murs, per preparar el centenari i l'increment de públic que hi prevenen aquest estiu.

I com hauria de ser el camí, en el futur? Joan Giraut, exalcalde de Castell d'Aro, Platja d'Aro i s'Agaró –el topònim oficial i legalitzat que reconeix també el valor del jove nucli centenari–, apostava setmanes enrere per estendre el recorregut al nord de sa Conca, fins al port d'Aro i travessant el paratge natural de punta Prima. Però els hereus Ensesa hi veuen l'obstacle de salvar el tram de sorra arran de penya-segats que es manté verge. Lluís Sibils assenyala que potser serviren passeres de fusta provisionals, però tots tres, amb Virgínia Ensesa i Xavier Sibils, acaben coincidint que el sender ja funciona com està actualment: el consistori ja té prou feina, al voltant de la desembocadura del riu Ridaura, per concloure el passeig marítim urbà. Respecte a la punta d'en Pau, la pineda privada que toca a la badia de Sant Pol i confronta amb s'Agaró, tampoc no veuen necessari que sigui expropiada per part del municipi o la Generalitat. "És sòl rústic, arran de mar i ja està blindada", diu Ensesa. ■